

UNELE ASPECTE PRIVIND ROLUL FARMACISTULUI ÎN UTILIZAREA RAȚIONALĂ A MEDICAMENTELOR PENTRU COPII

SOME ISSUES REGARDING ROLE OF PHARMACIST IN RATIONAL USE OF MEDICINES FOR CHILDREN

Svetlana Șcetinina, Mihail Brumărel, Tatiana Șchiopu, Ion Bișir

Catedra Farmacie socială „Vasile Procopișin”, IP USMF ”Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova

Obiectul studiului este evaluarea situației existente și evidențierea rolului farmacistului în utilizarea rațională a medicamentelor (URM) pentru copii în Republica Moldova.

Material și metode. *I etapă:* studiul direcțiilor de fortificare a rolului farmacistului în utilizarea rațională a medicamentelor prin prisma recomandărilor OMS, FIP; analiza situației existente în lume și în Republica Moldova. *II etapă:* selectarea și analiza rețetelor cu erori prescrise pentru copii, chestionarea farmaciștilor, părinților copiilor și altor persoane responsabile, analiza chestionarelor și elaborarea recomandărilor.

Rezultate. În I etapă de studii s-a efectuat sinteza analitică a literaturii privind utilizarea rațională a medicamentelor. Potrivit conceptului utilizarea rațională a medicamentelor constituie tratamentul medicamentos a pacientului în conformitate cu indicațiile clinice, în doze ce corespund caracteristicilor individuale, pe o durată de timp necesară și la prețul minim pentru pacient și pentru societate. (Definiția modernă a utilizării raționale a medicamentelor a fost aprobată, la conferința internațională OMS, Kenya, 1985).

Baza teoretică conceptuală pentru farmaciști este expusă în cele douăsprezece dispoziții-cheie privind utilizarea rațională a medicamentelor elaborate de OMS, precum și în recomandările FIP:

- Existența organului interdepartamental de coordonare a principiilor de indicație și prescriere a medicamentelor.
- Utilizarea protocoalelor clinice.
- Utilizarea listei medicamentelor esențiale, elaborate pe baza celor mai bune standarde de tratament.
- Organizarea și funcționarea eficientă a comitetelor farmacoterapeutice în cadrul instituțiilor medicale.
- Studiul farmacoterapiei de către studenți prin metode orientate pe problemă.
- Perfecționarea postuniversitară în domeniul URM – o cerință de bază pentru autorizare/certificare a specialiștilor din domeniul medical.
- Supravegherea, auditul și feedback-ul privind controlul utilizării medicamentelor.
- Informații independente și imparțiale cu privire la medicamente.
- Educația populației și oferirea informației veridice despre medicamente.
- Prevenirea manifestării intereselor financiare egoiste.
- Reglementare strictă a consumului de medicamente.
- Alocații de stat suficiente pentru asigurarea accesibilității medicamentelor, instruirea și activitatea eficientă a personalului medical.

FIP recomandă:

- Farmaciștii, în prezența în mod normal a unui părinte, tutore sau îngrijitor să comunice direct cu copiii de vârstă școlară cu privire la medicamente, atât pe bază de prescripție medicală cât și fără ea, într-o zonă special amenajată în farmacie. Farmaciștii trebuie, pe lângă informațiile standarde, să furnizeze materiale scrise care, în opinia lor profesională, sunt potrivite pentru copii și adolescenți din grupa de vârstă relevantă, pentru a completa informațiile prezentate oral.
- Farmaciștii trebuie să încurajeze copiii și adolescenții să pună întrebări cu privire la medicamentele lor atât în momentul eliberării cât și mai târziu.
- Asociațiile profesionale trebuie să pregătească materiale necesare farmaciștilor în instruirea părinților. Aceștia din urmă trebuie să-și învețe copiii cum să folosească medicamentele în mod corespunzător și unde să găsească informații veridice despre medicamente.
- Ori de câte ori este posibil, farmaciștii trebuie să promoveze în mod proactiv, conceptul de educație a copiilor cu privire la medicamente discutând cu profesorii, părinții și cu diverse grupuri comunitare.
- Asociațiile profesionale ale farmaciștilor în colaborare cu alte asociații profesionale din sistemul de sănătate, autoritățile de educație pentru sănătatea școlară, organizațiile cadrelor didactice și mass-media, trebuie să coordoneze educația privind utilizarea rațională a medicamentelor pentru copii și adolescenți, promovând conceptul că această informație trebuie să fie inclusă în programele de educație din clasele primare.
- Trebuie să fie întreprinse diverse cercetări pentru a identifica și depăși obstacolele din calea farmaciștilor în concilierea copiilor, adolescenților, părinților și îngrijitorilor cu privire la medicamente.
- Comunicarea cu copiii, adolescenții, părinții lor, tutorii sau îngrijitorii trebuie să fie o parte integrală a programelor de învățământ post-universitar și a instruirii continue a farmaciștilor. În plus, stagiile universitare trebuie, ori de câte ori este posibil, să includă experiența în comunicare cu copiii și adolescenții privind URM.

8. Guvernele trebuie să recunoască beneficiile ce se vor pe care le va obține în cazul în care copiii vor învăța să utilizeze medicamentele în mod rațional cât mai timpuriu posibil. Prin urmare, guvernele trebuie să includă prevederi pentru o astfel de inițiativă în proiectele lor de sănătate, precum și să ofere suport asociațiilor farmaceutice și membrilor lor pentru a pune în aplicare aceste recomandări.

Studiul literaturii și datelor statistice au demonstrat că utilizarea irațională a medicamentelor la copii este o problemă globală. Potrivit experților OMS, pentru 75 % din bolile copiilor nu există medicamente speciale pediatrie. Până la 90 % din medicamentele prescrise „off-label” pentru nou-născuți nu sunt înregistrate indicații pentru a fi utilizate în această grupă de vârstă. Mai mult de 50 % din medicamentele prescrise în pediatrie sunt prescrise irațional. Cauza spitalizării fiecărui al zecelea copil sunt efectele adverse ale medicamentelor. În lume, peste 50% din preparatele medicamentoase se livrează sau se vând nerațional, circa 60% din pacienți le folosesc incorect. Mai mult de 50 % din toate țările nu promovează politica de bază pentru întrebuițarea rațională a medicamentelor. Peste 60% dintre părinți dau medicamente copiilor fără recomandarea medicului.

În a II etapă de studii pentru a evalua situația existentă în domeniul asistenței farmaceutice în farmacia comunitară a pacienților pediatrie și a evidenția problemele cu care se confruntă farmaciștii și pacienții în problemele ce țin de URM pentru copii, s-a efectuat un sondaj a farmaciștilor ce lucrează la prima masă și a părinților (sau alte persoane responsabile), precum și a copiilor. În sondajul farmaciștilor și a laboranților–farmaciști au participat în total 100 respondenți din mun. Chișinău, mun. Bălți și alte localități ale RM. Dintre părinți sau persoane responsabile s-au implicat 60 respondenți sunt cu stagiul de muncă peste 10 ani, 8 la sută stagiul 5- 10 ani, 19 la sută de la 5- la un an și 13 la sută cu stagiul de muncă până la 1 an; 44 la sută din cei intervievați sunt laboranți-farmaciști. Aici apare întrebarea despre legalitatea și calitatea serviciilor oferite pacienților pediatrie de către laborant-farmaciștii. Farmaciștii se confruntă cu multiple probleme ce țin de prescrierea formelor pediatrie: dozele prescrise nu corespund vârstei, nu se indică când trebuie administrat medicamentul până la sau după masă, 46% din respondenți susțin, că sunt prescrise medicamente contraindicate copiilor, iar 36% afirmă, că medicii indică greșit sau nu indică frecvența administrării medicamentului. O altă problemă cu care se confruntă farmaciștii sunt dificultățile apărute la dozarea corectă a medicamentelor care nu au doză și formă pediatrică. O problemă nu mai puțin stringentă este insuficiența informației despre dozele maxime pentru copii, 49% de respondenți au remarcat că nu totdeauna în prospectul medicamentului este prezentă informație despre utilizarea medicamentului în practica pediatrică. Sunt alarmante datele ce confirmă că pe locul 3 dintre medicamentele cel mai des solicitate fără prescripția

medicului, după antipiretice și vitamine sunt antibioticele, 6% din părinții intervievați au răspuns că pot să procure antibiotice din farmacie fără rețetă. 56% din farmaciști susțin, că părinții des solicită antibiotice pentru tratarea copiilor fără indicația medicului. Pentru 90% de părinți cea mai importantă informație s-a dovedit a fi modul de administrare, 73% dintre părinți au dorința de a cunoaște reacțiile adverse ce pot apărea, durata tratamentului – 67%, iar modul de păstrare – 66%. Pentru părinți cele mai frecvente probleme sunt: necunoașterea reacțiilor adverse ce ar putea apărea în urma administrării medicamentului, incapacitatea de a diviza corect medicamentul pentru copil, dificultăți în înțelegerea instrucțiunii medicamentului, necunoașterea frecvenței administrării dozelor și duratei tratamentului. 89% de farmaciști au indicat că responsabili de utilizarea rațională a medicamentelor pentru copii sunt medicii, 87% – farmacistul și 77% părinții. Doar 2% din farmaciști consideră că responsabil pentru utilizarea rațională a medicamentelor trebuie să fie numai decât și copilul. Conform datelor obținute părinții consideră că responsabilitatea pentru întrebuițarea rațională a medicamentelor trebuie să fie asumată în primul rând de medici (53%) , de farmaciști – 42% și doar 17% consideră că și părinții sunt responsabili de sănătatea copiilor lor și nici un părinte nu consideră că și copiii trebuie să fie responsabili de utilizarea rațională a medicamentelor. Analizând răspunsurile farmaciștilor-respondenți la întrebarea ”Ce medicamente sunt interzise copiilor cu vârsta sub 5 ani?” s-a constatat: 44% consideră că copiii pot să utilizeze Ciprofloxacina, 41% Acidul pipemidinic (Palin), 42% Cimetidina, 29% Tetraciclina, 37% Ofloxacina, 16 % Nimesulidul, 20% Doxiciclina, 29% Loperamidul, 13% Acidul acetilsalicilic. Răspunsurile provoacă îngrijorare în privința profesionalismului celor intervievați. Luând ca bază datele obținute în rezultatul chestionării farmaciștilor și părinților, precum și analizând informația despre problemele confruntate de către farmaciști și părinți, a fost elaborată o procedură operațională privind eliberarea medicamentelor pentru copii. Scopul procedurii este de a asigura calitatea asistenței farmaceutice prin care se promovează utilizarea corectă și rațională a medicamentelor pentru copii.

Concluzii.

1. S-au evidențiat un șir de factori ce afectează utilizarea rațională a medicamentelor pentru copii.
2. Creșterea rolului și responsabilității farmacistului în educarea utilizării raționale a medicamentelor destinate copiilor este o necesitate vitală pentru Republica Moldova.
3. Este extrem de important ca Universitatea de Medicină și Farmacie ”Nicolae Testemițanu”, Catedrele respective de profil – să elaboreze programe și să organizeze cicluri de studii universitare și post-universitare orientate spre utilizarea rațională a medicamentelor pentru copii.